

**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA
YARGILAMANIN YENİLENMESİ SEBEPLERİNDEN
YENİ OLAYLAR VEYA YENİ DELİLLERİN
ORTAYA ÇIKMASI**

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1182540>

Arş. Gör. Arif Emre SÜMER*

Öz

Yargılamanın yenilenmesi müessesesi, yalnızca kesinleşen hükümlere karşı gidilebilen olağanüstü bir kanun yolu olarak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 311 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. CMK'da hem hükümlü lehine hem de sanık veya hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi sebeplerine yer verilmiştir. Hükümlü lehine öngörülen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden biri ve en geniş kapsamlısı, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkmasıdır. Yeni olaylar veya yeni delillerin yargılamanın yenilenmesine sebebiyet verebilmeleri için, tek başına ya da diğer delillerle birlikte değerlendirildiklerinde hükümlünün beraatini ya da daha az ceza almasını gerektiren kanun hükmünün uygulanmasını sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Bu çalışmada, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi müessesesi tartışmalı yönleri ile incelenecek, kendi görüşlerimiz neden sonuç ilişkisi içerisinde ortaya konulacak ve konu ile ilgili Yargıtay uygulamasına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler

Yargılamanın Yenilenmesi, Yeni Bir Olayın Ortaya Çıkması, Yeni Bir Delilin Ortaya Çıkması, İçtihat Değişikliği, Beraat Kararı

* İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, İzmir, (arifemre.sumer@bakircay.edu.tr) ORCID: 0000-0001-7382-4922 (Geliş Tarihi: 20.06.2022-Kabul Tarihi: 16.08.2022) *Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.*

RETRIAL IN CRIMINAL PROCEDURE LAW DUE TO EMERGENCE OF NEW EVENTS OR NEW EVIDENCES

(Research Article)

Abstract

The institution of retrial, as an extraordinary remedy that can only be resorted to against the finalized provisions, is defined in the Code of Criminal Procedure (CCP) 311 et al. regulated in the articles. The CCP includes the reasons for reopening the proceedings both in favor of the convict and against the accused or convict. One of the most comprehensive reasons for renewing the trial envisaged in favor of the convict is the emergence of new events or new evidence. In order for new events or new evidence to lead to a retrial, when evaluated alone or together with other evidence, they must be of a nature to ensure the execution of the provision of law that requires the convict to be acquitted or to receive a lesser sentence. In this study, the institution of retrial due to the emergence of new events or new evidence will be examined with its controversial aspects, our own views will be put forward in the cause and effect relationship and the application of the Court of Cassation on the subject will be included.

Keywords

Retrial, Emergence of New Event, Emergence of New Evidence, Change of Jurisprudence, Acquittal

GİRİŞ

Yargılamanın yenilenmesi, yalnızca kesinleşen hükümlerdeki adli hataların giderilmesi için başvurulabilen olağanüstü bir kanun yoludur. CMK'da hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebeplerine yer verildiği gibi sanık veya hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi sebepleri de düzenlenmektedir. Hükümlü lehine öngörülen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden biri ve en geniş kapsamlısı, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkmasıdır. Uygulama alanına bakıldığında, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkmasının yargılamanın yenilenmesi kanun yolunun varlık sebebinin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi müessesesi her zaman için güncelliğini ve önemini muhafaza etmekte, bu çalışmada yapılmaya çalışıldığı üzere, doktrin ve hukuk uygulamasına katkı sağlamak amacıyla konunun tartışmalı yönlerinin aydınlatılması gerekmektedir.

Yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin üç koşulu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bir olay veya delilin varlığıdır. Olay ve delil kavramlarından ne anlaşılması gerektiği, kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının olay kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, bu koşul altında incelenmesi gereken başlıca sorunlardır. Bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin ikinci koşulu, olay veya delilin yeni olmasıdır. Burada olay ve delilin yeni olmasından kastın ne olduğu, yeniliğin mahkeme bakımından mı, muhakemenin diğer süljeleri bakımından mı, yoksa her ikisi bakımından mı aranacak olması incelenmeye muhtaçtır. Son koşul ise yeni olay veya yeni delilin önemli olmasıdır. Önemlilik, yeni olay veya yeni delilin tek başına ya da diğer delillerle birlikte değerlendirildiklerinde, hükümlünün beraatini ya da daha az ceza almasını gerektirecek kanun hükmünün uygulanmasını sağlayacak nitelikte olmasıdır.

İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde yargılamanın yenilenmesi kanun yolu hakkında genel bilgiler verildikten sonra, ikinci bölümde bu kanun yolunun en geniş uygulama alanı bulduğu yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi sebebinin koşulları incelenecek, bu inceleme yapılırken doktrindeki görüşlere ve Yargıtay uygulamasına yer verilerek, tartışmalı hususlarda kendi görüşlerimiz neden sonuç ilişkisi içerisinde ortaya konulacaktır.

I. YARGILAMANIN YENİLENMESİ KANUN YOLU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A. Genel Olarak

Yargılamanın yenilenmesi, mahkemece verilip kesinleşen ancak birtakım adli hatalar içeren hükme karşı başvurulmuş ve çok sınırlı hâllerde uygulanma kabiliyetini haiz olağanüstü bir kanun yoludur¹. Hukuki barışın sağlanması ve hukuk devletinin işlerlik kazanması amacıyla, ceza muhakemesi sonucunda verilen kesin hükmün maddi hakikati yansıttığı kabul edilmektedir². Başka bir deyişle kesin hüküm, bir hakikat karinesidir³. Bununla birlikte, sonradan ortaya çıkan bazı olaylar hükmün dayanak noktalarını temelinden sarsabilmektedir⁴. Bu sebeple, kanun koyucular yargılamanın yenilenmesi müessesesini düzenleyerek, toplum ve sanık menfaatlerinin korunması amacıyla kesin hükmün dokunulmazlığı ilkesinden taviz vermektedir⁵. Bu yolla hem maddi hakikate ulaşılmasına katkı sağlanmakta hem de toplumun adalet sistemine olan güveni korunmuş olmaktadır⁶.

¹ **Erdem**, Mustafa Ruhan/**Şentürk**, Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 271; **Ünver**, Yener/**Hakeri**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 819; 2010 yılında Anayasa'nın 148 ve 149'uncu maddelerinde yapılan değişiklikler sonucunda kabul edilen bireysel başvuru yoluna gidilmesi üzerine tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılması için yapılan yargılama çeşidine "yeniden yargılama" denmekle birlikte, bu yargılama faaliyeti yargılamanın yenilenmesi müessesesinden farklı bir hukuki çaredir. **Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe: "Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 123-124, 2014, s. 8. Bunun yanında, hükümlünün Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunması, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidebilmesi noktasında herhangi bir engel teşkil etmemektedir. **Şen**, Ersan/**Yıldız**, Ali Kemal/**Duymaz**, Erkan/**Aksüt**, Ertekin/**Maviş**, Mert/**Başer Berkün**, Beyza/**Şahin**, Buğra/**Ervan**, Mehmet Vedat/**Erdem**, Erkam: Ceza Avukatının Başvuru Kitabı, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 564.

² **Önder**, Ayhan: "Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller Sebebiyle Muhakemenin İadesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 31, Sayı 1-4, 1966, s. 59; **Talas**, Serdar: "Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi", İstanbul Üniversitesi SBE, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004, s. 9-10; **Bakım**, Sevi: "Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 921; **Nişancı**, Dilaver: Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 22-23.

³ **Erem**, Faruk: Ceza Usulü Hukuku, 5. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978, s. 719.

⁴ **Soyaslan**, Doğan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 579; **Ünver/Hakeri**, s. 820.

⁵ **Erem**, Faruk: "Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 1962, s. 3; **Soyaslan**, s. 579; "...asil

Yargılamanın yenilenmesi sonucunda aynı fiil sebebiyle ikinci kez yargılama yapılmaktadır. Ancak bu durum bir zorunluluğa dayandığından, hem hükümlü lehine hem de sanık veya hükümlü aleyhine yapılan yeni yargılamalar bakımından, bir suç nedeniyle iki kez yargılanmama hakkı ihlal edilmiş olmamaktadır. Nitekim bu hususa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ek 7 no'lu protokolünün 4'üncü maddesinde de yer verilmiştir⁷.

Kesin hükmün dokunulmazlığı ilkesinin istisnasını oluşturan bu müesese, CMK'nın 311 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. CMK'da hem hükümlü lehine hem de sanık veya hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi sebeplerine yer verilmiştir. Ancak aleyhe yenileme sebepleri, kesin hükmün dokunulmazlığı ve hukuki güvenlik ilkelerine uygun olacak biçimde oldukça dar kapsamda ele alınmıştır⁸.

Yargılamanın yenilenmesi talebi, yasal nedenleri ve dayanılan delillerle birlikte hükmü veren mahkemeye sunulur (CMK m. 317). Yenileme talebinde bulunulması kesin hükmün infazını kural olarak etkilememekle birlikte, mahkeme tarafından hükmün infazının geri bırakılmasına ya da durdurulmasına karar verilmesi mümkündür (CMK m. 312). Talebi alan mahkeme, ilk olarak yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olup olmadığını duruşmasız olarak inceler (CMK m. 318). Bu incelemede başvurunun kanunda öngörülen şekle uyun olarak yapıp yapılmadığı, yargılamanın yenilenmesini gerektiren yasal bir sebep gösterilip gösterilmediği ve bu se-

amacı maddi gerçeğe insan onuruna yaraşır biçimde ulaşmak olan ceza yargılamasının, adli hatalar nedeniyle mutlak hakikate ulaşamaması muhtemel ve vakiadır. Bu nedenle kesin hükmün otoritesine istisna olmak üzere olağanüstü yasa yolları benimsenmiştir. 5271 Sayılı CMK'nın 309. maddesinde düzenlenen kanun yararına bozma, 311-314. maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi ve 308. maddesinde yer alan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı da bu istisnalardandır.", Yarg. 16.CD., T. 18.10.2020, E. 2019/4391, K. 2019/6486, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 17.3.2022). Aynı açıklamalara yer verilen başka bir karar için bkz. Yarg. 16. CD., T. 3.7.2020, E. 2020/2261, K. 2020/3520, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 17.3.2022).

⁶ **Kunter**, Nurullah: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1981, s. 882; **Özen**, Mustafa: Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 950.

⁷ **AİHS Ek 7 No'lu Protokol m. 4/2**: "Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden açılmasını engellemez."

⁸ **Soyaslan**, s. 579; **Bakım**, s. 919; **Şen**, Ersan: Yorumluyorum -XXVI-, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 295.

bebi doğrulayacak delillerin açıklanıp açıklanmadığı hususları göz önünde bulundurulur. Talebi yerinde gören mahkeme delilleri toplar ya da toplatır (CMK m. 320). Son olarak yargılamanın yenilenmesi talebinde ileri sürülen iddiaların yeterince doğrulanmasıyla beraber duruşma açılarak yeni yargılamaya geçilir⁹ (CMK m. 321/2). Burada son olarak önemle belirtilmelidir ki, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için, kesin hükümde bulunan adli hataların başka bir şekilde giderilme imkânının bulunmaması gerekmektedir (CMK m. 315/2). Örneğin, kesin hükümdeki adli hatanın kanun yararına bozma (CMK m. 309-310) ya da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı (CMK m. 308) ile giderilme olanağı mümkün ise bu kanun yoluna başvurulamaz.

⁹ Burada belirtilmelidir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yerleşik içtihadına göre, yargılamanın yenilenip yenilenmeyeceğine karar verilen bu muhakeme aşaması, AİHS'in 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerinin kapsamı dışında kalmaktadır. Nitekim yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan kişi hükümlü statüsündedir. Ancak yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde kişi tekrar sanık statüsüne sahip olacağından AİHS'in 6'ncı maddesinde yer verilen güvencelerden yararlanabilecektir. AİHM'nin söz konusu içtihadı ve bu içtihadın istisnaları hakkında bilgi için bkz. Fahri Gökçen Taner, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği**, 1. bs., Ankara, Seçkin, 2019, s. 493. Bu konudaki Anayasa Mahkemesi içtihadının da AİHM ile aynı doğrultuda olduğu söylenmelidir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule gerek olup olmadığının incelendiği bu aşamada sübuta ilişkin bir uyumsuzluğun çözülmediğinin altı çizilmiş, bu evrede adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuru yoluna gidilmesinde Mahkeme'nin konu bakımından yetkisiz olduğuna şu cümlelerle hükmedilmiştir: "*Yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği ilk evre olan kabule değerlik aşamasının sübut sorununu çözümleyecek şekilde yürütülmediği açıktır. Diğer bir ifadeyle bu aşamada, önceki hüküm iptal edilerek suç isnadının esası incelenmemektedir. Somut olayda başvuru, suç isnadı altında olmadığı (hükümlü olduğu) bir aşamaya ilişkin olarak şikâyetlerini dile getirmektedir. Diğer bir ifadeyle şikâyetin mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesi uyarınca gerçekleştirilen yenileme isteminin kabule değer görülmesi aşamasına ilişkin olduğu, ihlal iddiasının başvuru kısmının suç isnadı altında olduğu bir aşamaya ilişkin olmadığı, dolayısıyla başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği anlaşılmaktadır.*", Anayasa Mahkemesi, T. 7.6.2018, Başvuru No: 2015/10131, RG. 26/9/2018-30547, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/10131>, Erişim Tarihi: 26.07.2022). Bu aşamada ilgili kişi her ne kadar hükümlü statüsünde olsa da Sözleşme'de belirtilen "sanık" kavramının daha geniş yorumlanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan kişiyi de kapsamına alması suretiyle, bu aşamada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği durumlarda bireysel başvuru yoluna gidilebilmesinin mümkün olması gerektiği kanaatindeyiz. Böyle bir yorum ve uygulama temel hak ve hürriyetlerin korunması bakımından daha isabetli olacaktır.

B. Adli Hata Kavramı

Yargılamanın yenilenmesi yoluna yalnızca kesin hükümde adli hataların bulunması hâlinde gidilebileceği belirtildikten sonra, adli hata kavramından ne anlaşılması gerektiği, bu hatanın hükmün hukuki yönüne mi yoksa fiili yönüne mi ilişkin olduğu ortaya konulmalıdır. Yargılamanın yenilenmesi müessesesinin genel özellikleri ile CMK düzenlemesine bakıldığında, adli hatanın yalnızca hükmün maddi yönüne ilişkin hatalarla sınırlı olduğunun anlaşılması gerekmektedir¹⁰. Nitekim CMK'da hükmün hukuki yönüne etki eden hataların yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil edeceğine ilişkin bir belirlemeye yer verilmemiştir. CMK'nın 311'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen ve AİHM kararlarını yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul eden bu hüküm, kesin hükmün hukuki yönüne etki eden hataların bu şekilde kanunda açıkça düzenlenmedikçe yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturmayacağı tespitini teyit eder niteliktedir. Bu durumda dahi AİHM'nin yalnızca hukuki tespit içeren kararlarının değil, hükmün dayanağını oluşturan maddi hususlara ilişkin tespitlerin yapıldığı kararların yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilebileceği ortaya konulmalıdır¹¹. Tüm bu sebeplerle, doktrin tarafından yargılamanın yenilenmesi müessesesinin açıklanmasında kullanılan adli hata kavramının yalnızca hükmün maddi yönüne etki eden hataları kapsamına aldığı, aşağıda da detaylıca açıklanacağı üzere hükmün hukuki yönüne etki eden hataların yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği belirtilmelidir¹².

II. YENİ OLAYLAR VEYA DELİLLERİN ORTAYA ÇIKMASI SEBEBİYLE YARGILAMANIN YENİLENMESİ

A. Genel Olarak

Yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılanmanın yenilenmesi müessesesi, hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebeplerine yer verilen CMK'nın 311'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde düzenlenmiştir. İlgili düzenleme şu hükmü içermektedir: “*Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya*

¹⁰ Erdem/Şentürk, s. 284; Akyürek, Güçlü: Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 135 vd.

¹¹ Yenisey/Nuhoğlu, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 15.

¹² Aynı doğrultuda görüşler için bkz. Erem, Ceza Usulü Hukuku, s. 719: Yazar mahkeme tarafından hukukun doğru tatbik edilmesine rağmen, bir suçsuzun mahkûm edilmesi ya da bir suçlunun beraat ettirilmesi gibi hâlleri, kanaatimizce de isabetli olacak şekilde fiili hata kapsamında değerlendirmektedir; Talas, s. 15-16.

önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.” Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin düzenlendiği 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun (CMUK) 327’nci maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendinde yer verilen hüküm ise şu şekildeydi: “*Yeni vakıalar veya yeni deliller dermeyeran edilip de bunlar yalnız başına veya evvelce irad edilen delillerle birlikte nazara alındıkları takdirde maznunun beraetini veya daha hafif bir cezayı havi kanun hükmünün tatbiki ile mahkûm olmasını istilzam edebilecek mahiyette olursa.*” Görüldüğü üzere, CMK, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi müessesesini, CMUK ile oldukça benzer şekilde düzenlemiştir¹³.

Yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması, hemen her hukuk sisteminde mevcut olan ve esasen yargılamanın yenilenmesi müessesesinin var oluş sebebini oluşturan bir durumdur¹⁴. Nitekim öteden beri, Kara Avrupası ceza muhakemesi kanunlarının hemen hepsinde, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmiştir¹⁵. Yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi, CMK’da düzenlenen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden

¹³ 1412 sayılı mülga CMUK döneminde kabahatler karşılığında uygulanan cezalar bakımından da yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkündür. Ancak burada cürümlerde bulunmayan bir şart koşulmaktaydı. Buna göre kabahatler karşılığında uygulanan yaptırımlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için yeni olay veya yeni delilin, ancak hükmün kesinleşmesinden önce mahkûm tarafından öğrenilmiş veya öğrenilmesine rağmen kusuru olmaksızın ileri sürülmemiş olması gerekmektedir. Görüldüğü üzere mülga kanun kabahatler bakımından bu olağanüstü kanun yoluna gitmeyi oldukça sınırlamıştır. 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girmesiyle beraber kabahatler suç olmaktan çıkarıldığı için artık bu nitelikteki fiillere karşı uygulanan yaptırımlar aleyhine yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkün değildir. Mülga kanunda kabahatler için öngörülen bu sınırlayıcı hüküm ile bu hükme getirilen eleştiriler hakkında bkz. **Özgen**, Eralp: Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, 1. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1968, s. 94; **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 96-98; **Talas**, s. 142-143.

¹⁴ **Akyürek**, s. 100; **Apaydın**, Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen Olan İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 269; Yeni olaylar veya yeni delillerin yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmesi hakkında lehe ve aleyhe görüşler ve bu görüşlerin analizi için bkz. **Önder**, Ayhan: “Muhakemenin İadesinde Reform”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 38, Sayı 1-4, 1973, s. 59-61.

¹⁵ **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 82; **Nişancı**, s. 122.

en geniş kapsamlı olanıdır¹⁶. Nitekim 311'inci maddenin diğer fıkralarında yer verilen yenileme sebeplerinin çoğu, esasında ortaya çıkan yeni olay veya yeni delil mahiyetindedir¹⁷. Bu yönüyle yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebinin kapsayıcı özelliği de bulunmaktadır¹⁸.

1412 sayılı CMUK'ta olduğu gibi CMK'da da bu sebep uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi herhangi bir süre şartına bağlı kılınmamıştır. Olay veya delilin zamanaşımı süresi dolduktan sonra ortaya çıkması hâlinde dahi yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir. Nitekim hükümlü lehine olan yargılamanın yenilenmesi hâllerinde zamanaşımı süresinin dolması yeni yargılamaya engel teşkil etmemektedir¹⁹. Yargılamanın yenilenmesine konu oluşturan fiil bakımından yeni zamanaşımı süresi, talebin mahkemece kabul edildiği tarihten itibaren başlayacaktır. Nitekim bu

¹⁶ Özgen, s. 94; Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 61; Talas, s. 135; Soyaslan, s. 579; Karakurt, Ahu: Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 108; Doktrinde söz konusu sebebin oldukça geniş düzenlenmiş olması sebebiyle sakıncalı olduğunu belirten görüşler mevcuttur. Bu görüşlerin analizi hakkında bilgi için bkz. Erem, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 25.

¹⁷ Örneğin, 311'inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen; “*duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliğinin anlaşılması*” veya aynı maddenin (b) bendinde yer verilen, “*yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiğinin anlaşılması*” sebepleri, yeni olaylar veya delillerin ortaya çıkması sebebinin özel bir görünümünden ibarettir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 375'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden “*Yargılama sırasında, aleyhine hüküm verilen tarafın elinde olmayan nedenlerle elde edilemeyen bir belgenin, kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması*” da CMK'daki yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebine oldukça benzer ve onun bir türevi niteliğindedir. Ancak taraflarca getirilme ilkesinin egemen olduğu medeni usul hukukunda, genel olarak yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkmasının yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmemesi doğal-dır.

¹⁸ Akyürek, s. 108; Yurtcan, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 700; Şen, s. 293; Şen/Yıldız/Duymaz/Aksüt/Maviş/Başer Berkün/Şahin/Ervan/Erdem, s. 572; 1412 sayılı CMUK döneminde doktrinde Erem, yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin kanunda sınırlı sayıda düzenlendiğini belirttiğinden sonra, yeni vakıa veya delilin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi sebebinin çok geniş kapsamlı olduğunu, bu sebeple kanunun kabul ettiği yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin tespitinde genişletici yorum yapmanın elverişli olduğunu ortaya koymaktaydı. Bkz. Erem, Ceza Usulü Hukuku, s. 729.

¹⁹ Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 883; Doktrinde hükümlü aleyhine olan yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin varlığı hâlinde de zamanaşımı süresinin dolmuş olmasının yargılamanın yenilenmesine engel oluşturmayacağını belirten görüşler bulunmaktadır. Bkz. Yavuz, Hakan: “Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları İle İlişkisi”, Adalet Dergisi, Sayı 66, 2021, s. 520.

husus Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 66'ncı maddesinin beşinci fıkrasında, "Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar" demek suretiyle ortaya konulmuştur²⁰. Zamanaşımı süresinin dolması yargılamanın yenilenmesine engel oluşturmayacaksa da, bu durumun hem yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulünde hem de yeni yargılama sırasında yapılacak delil tartışmasında mahkeme tarafından göz önüne alınmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır²¹.

Yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması, CMUK'ta olduğu gibi CMK'da da yalnızca hükümlü lehine kabul edilen bir yargılamanın yenilenmesi sebebidir. Nitekim madde gerekçesinde de belirtildiği üzere²², aleyhe yenileme sebeplerinin CMUK'tan daha dar düzenlendiği CMK sisteminde farklı bir anlayışın kabul edilmesi beklenemezdi. Buna karşılık, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkmasının yalnızca hükümlü lehine bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmesini doktrinde eleştiren yazarlar bulunmaktadır²³. Bir görüşe göre, yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi, uzmanlar tarafından oluşturulacak şiddet içeren ve tekrarlanması muhtemel olan katalog suçların işlenmesi durumunda, beraat eden sanık ya da daha az ceza alan hükümlü bakımından da mümkün kılınmalıdır. Bu durumun toplum güvenliği bakımından büyük önem arz ettiği, aksi durumda suçlunun cezalandırılarak yeniden sosyalleşmesinin önüne geçileceği ve bu sonucun ise kişiyi tekrardan suça iteceği belirtilmektedir²⁴. Buna karşılık başka bir görüş, bu nitelikte bir

²⁰ Bu hükmün yalnızca yargılamanın yenilenmesi yolu bakımından mı yoksa tüm olağanüstü kanun yolları bakımından mı geçerli olduğuna ilişkin doktrinde ortaya konulan görüşler ve bu görüşlerin değerlendirmesi için bkz. **Yavuz**, s. 514-521.

²¹ **Akyürek**, s. 103.

²² Madde gerekçesinde yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi sebebi ile ilgili şu açıklamalara yer verilmektedir: "Yargılamanın yenilenmesi, kesinleşmiş hükümlere karşı kabul edilmiş olağanüstü bir kanun yoludur. Böylece hükümlerdeki maddi soruna ilişkin fiili hataların giderilebilmesine olanak sağlanmıştır. Tasarı hükümlülerin lehine olan yargılamanın yenilenmesi nedenlerini geniş, aleyhine olan nedenleri ise 1412 sayılı Kanundan daha da dar olarak düzenlenmiştir. Bazı batı kanunlarında aleyhte olarak yargılamanın yenilenmesi, esasen kabul edilmemektedir."

²³ **Karakurt**, s. 108; **Nişancı**, s. 134.

²⁴ Bu görüş için bkz. **Karakurt**, s. 108-109. Bu nitelikte düzenlemelere yer veren bazı ülkeler bulunmaktadır. Örneğin, Avusturya'da yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi aleyhe olarak da kabul edilmiş, ancak

düzenlemenin hukuk devleti ilkesine uygun düşmeyeceğini, elinde geniş imkânlar olan ve suçu aydınlatma yükümlülüğü bulunan kamu makamlarının bunu zamanında yapması gerektiğini belirtmektedir²⁵.

Kanaatimizce yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi yoluna yalnızca hükümlü lehine gidilmesi mümkün olmalıdır. Nitekim aleyhe yenilenmenin de kabul edilmesi, devletin suçu aydınlatma ve suçlulukla mücadele etme noktasında var olan pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi ile pek örtüşmeyeceği gibi, özellikle hakkında suç isnadı bulunan bireyin belirsiz bir süre boyunca ceza tehdidi altında kalması sonucunu doğuracağından, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına da uygun düşmeyecektir²⁶.

B. Yeni Olaylar veya Yeni Delillerin Ortaya Çıkması Sebebiyle Yargılamanın Yenilenmesi Yoluna Gidilebilmesinin Şartları

1. Olay veya Delilin Varlığı

Hükümlü lehine bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin ilk koşulu, bir olay veya delilin varlığıdır. CMK'nın 311'inci maddesinde her ne kadar çoğul anlama gelecek "olaylar" ve "deliller" ibareleri kullanılsa da, tek bir olay veya delilin ortaya çıkmasının dahi bu koşulu sağlayacağı hususunda doktrinde görüş birliği mevcuttur²⁷.

Burada her şeyden önce delil ve olay kavramlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ceza muhakemesinde delil, mahkemenin maddi hakikatin ortaya çıkarılması sürecinde kullandığı ve hükme etkili olması muhtemel her türlü vasıta²⁸. Deliller doktrinde genellikle beyan delili, belge

aleyhe yargılamanın yenilenmesi için yeni olay veya yeni delilin savcılık ya da katılan tarafından bilinmiyor olması şart koşulmuştur. Bkz. **Akyürek**, s. 115.

²⁵ **Akyürek**, s. 116.

²⁶ Genel olarak yargılamanın yenilenmesi müessesesi bakımından aleyhe sebeplerin kabul edilip edilemeyeceğine ilişkin görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 5-10.

²⁷ **Özgen**, s. 100; **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 62; **Karakurt**, s. 109; **Kavak**, Aydoğan Alper: "Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi", Ceza Hukuku Dergisi, C. 16, S. 16, 2011, s. 220; **Akbulut**, İlhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 30; **Akyürek**, s. 101; 1412 sayılı mülga CMUK'un 327'nci maddesinde de benzer bir hükme yer verilmekteydi. Kanun'da her ne kadar yeni "vakıalar" ve "deliller"den bahsedilse de doktrinde tek bir vakıa veya delilin ortaya çıkmasının dahi yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için yeterli olduğu belirtilmekteydi. Bkz. **Talıs**, s. 135.

²⁸ **Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 482-483; **Birtek**, Fatih: Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2.

delili ve belirti delili şeklinde tasnife tabi tutulmaktadır²⁹. Ceza muhakemesi hukukunda delil serbestliği ilkesi benimsenmiş olduğundan; gerçekçi, akılcı, temsil edici, elde edilebilir, önemli ve hukuka uygun her şey delil olabilmektedir³⁰.

Doğrudan bir ceza muhakemesi hukuku kavramı olmayan ve mülga CMUK'ta "vakıa" olarak belirtilen olayın kapsamı da oldukça geniştir. Olay sözlük anlamı itibarıyla "ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise ve vakıa" anlamına gelmektedir³¹. Bu kavram hakkında doktrinde de yargılamanın yenilenmesi müessesesine özgü çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Doktrinde bir görüş olayı, "doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak usul hukukunda ispat vasıtası olarak kabul edilen şey" şeklinde tanımlayarak, bu kavrama delille benzer bir anlam vermektedir³². Buna karşılık doktrinde başka bir görüş, olayı dar ve geniş anlamda olay şeklinde ikiye ayırmakta; yeni bir delil ortaya çıkarmayan olayı dar anlamda, yeni bir delil ortaya çıkaran olayı ise geniş anlamda olay içerisinde mütalaa etmekte ve Kanun düzenlemesi uyarınca bu sebep ile yargılamanın yenilenmesine esas teşkil edecek olayın dar anlamda olay olması gerektiğini belirtmektedir³³. Kanaatimizce de Kanun'da hem olay hem de delil kavramından bahsedildiğine göre, olay kavramından anlaşılması gereken yeni bir delil ortaya çıkarmayan olaylardır. Aksi bir kabul, kanun koyucunun aynı kavramı iki kez kullanmış olduğu, dolayısıyla da abesle iştigal ettiği anlamına gelecektir.

Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 18; **Şahin**, Cumhuriyet/Göktürk, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku II, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 32; **Talas**, s. 135; **Erdem/Şentürk**, s. 299.

²⁹ **Şahin/Göktürk**, s. 32; **Yenisey/Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 493; **Toroslu**, Nevzat/**Feyzioğlu**, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 210; **Birtek**, Delil ve İspat, s. 177 vd.

³⁰ Delillerin taşınması gereken bu özellikler için bkz. **Toroslu/Feyzioğlu**, s. 201.

³¹ Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (<https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 04.3.2022).

³² Bu tanımı yapan görüş için bkz. **Önder**, Yeni Vakalar ve Yeni Deliller, s. 62; **Talas**, s. 135.

³³ Bu ayrımı yapan ilk görüş için bkz. **Kunter**, Nurullah: "İçtihat Değişmesi Nedeniyle Ceza Muhakemesinin Yenilenebilmesi Sorunu", Yargıtay Dergisi, Cilt 14, Sayı 1-2, 1988, s. 49. Doktrinde bu ayrımın esas alınması gerektiğini belirten görüşler için bkz. **Karakurt**, s. 110; **Yenisey/Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 13; **Akbulut**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 29; Doktrinde başka bir görüş ise olay kavramını "beş duyu organı ile algılanabilen her şey" olarak tanımlamaktadır. **Akyürek**, s. 105.

Görüleceği üzere olay ve delil oldukça geniş olgulardır. Bu sebeple burada olay ve delilin kapsamına girecek durumları ele almak yerine, bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalı olan hususları incelemek daha isabetli olacaktır³⁴.

a. Kanun ve İçtihat Değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Yeni Olay Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi

Kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yeni olay kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, ele alınması gereken meselelerden birisidir. Doktrinde hâkim olan görüş, kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi açısından olay bağlamında değerlendirilemeyeceği, nitekim yargılamanın yenilenmesi müessesesinin amacının kesin hükümdeki maddi hataları ortadan kaldırmak olduğu, kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının ise hükmün hukuki yönüne etki etmesi sebebiyle bu kapsamda değerlendirilemeyeceği doğrudur³⁵. Günümüz doktrininde pek savunulmayan ve esasen CMUK döneminde *Kunter* tarafından ortaya konulan görüş ise, özellikle

³⁴ CMK'nın açık hükmü uyarınca, uzlaşma sırasında yapılan açıklamaların yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi bakımından yeni olay veya yeni delil olarak değerlendirilmesi olanaklı değildir. CMK'nın 253'üncü maddesinin yirminci fıkrasında düzenlenen söz konusu hüküm şu şekildedir: "Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

³⁵ **Talas**, s. 136-139; **Karakurt**, s. 111; **Erdem/Şentürk**, s. 298; **Akyürek**, s. 110; **Akbulut**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 30; Doktrinde *Erem* yalnızca içtihat değişiklikleri bakımından bir belirleme yapmış ve bu durumun hükmün hukuki yönüne ilişkin olması sebebiyle bir yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceğini belirtmiştir. Bkz. **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 25; **Evik**, Ali Hakan: "Somut Bir Olaydan Hareketle Yargılamanın Yenilenmesi Müessesesine Yönelik Bir Değerlendirme", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2015, s. 103; Yalnızca içtihat değişikliklerini ele alan bir başka yazar *Gözübüyük* de bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceğini belirtmektedir. Bkz. **Gözübüyük**, Abdullah Pulat: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi Cilt 3. 1. Baskı, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996, s. 548; **Özgen**, s. 101: Yazar her ne kadar içtihat değişikliklerinin hükmün hukuki yönüne etki etmesi sebebiyle yargılamanın yenilenmesine konu olmayacağını belirtse de, yanlışlığı hukuken beyan edilmiş bir içtihadın neticelerini sürdürmesini hakkaniyetle bağdaştırmamaktadır; Doktrinde *Önder*, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yeni delil olarak değerlendirilebileceği görüşünü savunmaktadır. Bkz. **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 64-65. Aynı yönde başka bir görüş için bkz. **Nişancı**, s. 130.

içtihat değişikliklerinin yeni olay olarak kabul edilip bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir³⁶.

Kanaatimizce kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturamazlar. Nitekim her ne kadar yargılamanın yenilenmesi yoluna yalnızca maddi hatalar sebebiyle gidilebileceğine ilişkin bir hükme CMK'da açıkça yer verilmişse de bu durum müessesenin doğal bir sonucudur³⁷. Yukarıda da belirtildiği üzere AİHM kararlarının bazı hâllerde yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edileceğine ilişkin CMK'da bulunan istisnai düzenleme, hukuki hataların yeni olay veya yeni delil bağlamında değerlendirilerek CMK m. 311/1-e uyarınca yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturmayaacağına ilişkin görüşü teyit etmektedir. Bunun yanında, hukuki hataların da yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak değerlendirilebileceğine ilişkin bir kabul, kesin hükmün önleyici etkisinin tamamen yitirilmesine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Böyle bir sonuca yol açacak uygulamanın önünün açılması hukuk güvenliği bakımından kabul edilemez. Bu sebeplerle, kesin hükmün hukuki yönüne etki eden kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için yeni olay bağlamında değerlendirilemez. Kaldı ki bu durumlarda hükmün hukuki yönüne etki eden hata hâli değil, yalnızca sonradan ortaya çıkan bir değişiklik bulunmaktadır³⁸.

³⁶ **Kunter**, Nurullah: "Hukuki Hatayı Gidermek İçin Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi Sorunu", Yargıtay Dergisi, Cilt 13, Sayı 3, 1987, s. 206-208; **Kunter**, İçtihat Değişmesi, s. 59-64: Yazara göre, yargılamanın yenilenmesi yoluna yalnızca maddi hataların düzeltilmesi için gidilebileceğine ilişkin bir hükme kanunda yer verilmemesi sebebiyle, kesin hükmün hukuki yönüne etki eden hataların da bu yola başvurulması suretiyle düzeltilmesi mümkündür. Ayrıca içtihat değişikliklerinin geçmişe yürütülemeyeceğine ilişkin bir kuralın bulunmaması da bu görüşün dayanak noktalarından birisini oluşturmaktadır. Yazarın somut bir olaydan hareketle kendisinin de içtihat değişikliklerinin yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği yönündeki eski görüşünü değiştirdiği bu açıklamalara mülga 1412 sayılı CMUK yürürlükte iken yayımlanmış bir çalışmada yer verilmiştir. Günümüzde bu görüşü savunan yazara rastlanmamıştır.

³⁷ **Özgen**, s. 94; **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 4; **Talas**, s. 139.

³⁸ Yargıtay, CMK'nın 223'üncü maddesinin 7'nci fıkrasına aykırı olarak, aynı sanık hakkında önceden açılan bir dava veya verilmiş bir hüküm bulunması hâlinde davanın reddi kararı verilmesi gerekirken, ikinci yargılamanın reddedilmeyip sanık hakkında hüküm verilmesi ve bu durumun hükmün kesinleşmesinden sonra ortaya çıkması hâlinde, yargılamanın yenilenmesi yoluna gitmenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Yargıtay, hüküm kesinleştikten sonra anlaşılan bu durumu yeni olay bağlamında değerlendirmektedir. Bkz. Yarg. 8. CD., T. 14.10.2019, E. 2019/14468, K. 2019/12215, **Apaydın**, s. 273.

Hükümlünün lehine olan kanun değişikliği suçta ve cezada kanunilik ilkesine göre mutlaka göz önünde bulundurulacak olsa da, bu değerlendirme yargılamanın yenilenmesi yoluyla değil, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (CGTİK) 98'inci maddesi³⁹ uyarınca açılacak dava ile yapılacaktır⁴⁰. Ayrıca, 5237 TCK'nın yürürlüğe girmesinden sonra lehe kanun uyarlaması yapılması için, 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesi ile "*1 Haziran 2005 tarihinden önce kesinleşmiş hükümlerle ilgili olarak, Türk Ceza Kanununun lehe olan hükümlerinin derhal uygulanabileceği hallerde, duruşma yapılmaksızın da karar verilebilir*" hükmü sevk edilerek, bu hukuki değişikliğin yargılamanın yenilenmesi yoluyla değil, özel bir dava ile çözülmesi esası benimsenmiştir. Nitekim CMK'nın 315'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de kesin hükümdeki hatayı giderebilecek başka bir hukuki yolun bulunması hâlinde yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez. Burada CGTİK'nun 98'inci maddesi ile Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesinde yer verilen ve uyarlama yargılaması öngören düzenlemelerin usul kuralları bakımından noksanlıklar barındırdığı, bu yargılamalarda uygulanacak usul kurallarının belirsiz olduğu belirtilmelidir. Ancak bu sorun yargılamanın yenilenmesi müessesesi ile ilgili olmayıp, kendi içerisinde giderilmeye çalışılmalıdır.

İçtihat değişiklikleri ise yalnızca somut olay üzerinde etki doğurma kabiliyetini haizdir. Nitekim, içtihat değişikliklerinin olay bağlamında değerlendirilmesi durumunda kesin hükmün bağlayıcılığı ciddi derecede zedelenecik ve bu durum yargılamanın yenilenmesi taleplerinin artmasına sebebiyet vereceğinden, Yargıtay'da içtihat değişikliği yapılması hususunda bir çekince meydana getirecektir⁴¹. Ayrıca içtihat kavramı süreklilik kazanan yargı yorumu anlamına geldiği için, bu yorumun zaman içerisinde toplumsal, ekonomik, siyasi ve diğer koşullara göre değişmesi her zaman mümkündür. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları ise Anayasa'nın 153'üncü maddesine

³⁹ **CGTİK m. 98:** "(1) a) Mahkûmiyet hükmünün yorumunda duraksama olursa veya sonradan yürürlüğe giren kanun hükmünün Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirse, hükmü veren mahkemeden, b) Çektirilecek cezanın hesabında duraksama olursa ya da cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilip getirilemeyeceği ileri sürülürse, infaz hâkimliğinden, duraksamanın giderilmesi veya yerine getirilecek cezanın belirlenmesi için karar istenir. (2) Birinci fıkra uyarınca yapılan başvurular cezanın infazını ertelemez. Ancak, mahkeme veya infaz hâkimliği olayın özelliğine göre infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir."

⁴⁰ **Karakurt**, s. 111; **Talas**, s. 137; **Evik**, s. 104-105.

⁴¹ **Talas**, s. 139.

göre geçmişe etkili olmaz⁴². Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları sonucunda hükümlü lehine ortaya çıkan durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca nasıl değerlendirileceği tartışmalı⁴³ olsa da, yukarıda açıklanan sebepler uyarınca bu durumun yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturması mümkün değildir⁴⁴.

Söz konusu tartışmanın uygulamadaki yansımalarına bakılacak olursa, Yargıtay, hükümlü lehine olan kanun değişikliğinin yargılamanın yenilenmesi sebebini oluşturmayacağına bir kararında⁴⁵ şu açıklamalarla hükmet-

⁴² **Anayasa m. 153/5:** “İptal kararları geriye yürümez.”

⁴³ Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının ceza muhakemesi devam ettiği sırada, soruşturma veya kovuşturma aşamasında verilmesi hâlinde bu durumun savcılık ya da mahkeme tarafından kendiliğinden göz önünde bulundurulacağı belirtilse de, bu kararın hüküm kesinleştikten sonra verilmesi hâlinde ne şekilde hareket edileceği doktrinde tartışılmaktadır. Bu konuda bir görüş, hükümlü lehine olan iptal kararının geçmişe etkili olarak uygulanabileceğini belirtmektedir. Bunun için iptal edilen kanun hükmü uyarınca verilen karar ortadan kaldırılmalı ve iptal kararı geçmişe yürütülmelidir. Doktrinde başka bir görüş failin lehine olan hükmün iptal edilmesi hâlinde kararın geçmişe yürütülmemesi gerektiğini belirtmektedir. Diğer bazı yazarlar ise Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yeni olay bağlamında değerlendirilerek yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturacağını belirtmektedir. Bizim de katıldığımız bir görüş ise Anayasa'nın 153'üncü maddesinin beşinci fıkrasında zikredilen, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geçmişe etkili olmayacağı hükmünün TCK'nın kabul ettiği zaman bakımından uygulama kurallarına aykırı olduğunu ve bu durumun düzeltilmesi için Anayasa değişikliğinin şart olduğunu belirtmektedir. Son görüş ve diğer tartışmalar için bkz. **Akbulut**, Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 141-142; Doktrinde **Koca/Üzülmüş** de Anayasa'nın açık hükmü karşısında Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geçmişe etkili olmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Yazarlara göre failin lehe olan durumdan yararlanması için Anayasa'nın 153'üncü maddesinde değişikliğe gidilmesi şarttır. Ancak bu yolla Yargıtay uygulaması ile hukuk kuralları arasında bir uyum sağlanacak ve suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gerekleri hayata geçirilmiş olacaktır. **Koca**, Mahmut/Üzülmüş, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 178; Aynı yönde başka bir görüş için bkz. **Hakeri**, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 80: *Hakeri* de sorunun hukuka uygun bir şekilde çözüme kavuşturulması için Anayasa değişikliğinin şart olduğunu belirtmekte, bu değişiklik yapılana kadar Yargıtay uygulamasının devam ettirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

⁴⁴ Doktrinde **Öztürk/Erdem**, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yeni olay veya yeni delil bağlamında değerlendirilerek yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilmesinin yalnızca bir temenni olarak ileri sürülebileceğini, ancak böyle bir sonucun kurumun yapısı ve mevcut hukuki düzenlemeler karşısında mümkün olmadığını belirtmektedir. **Öztürk**, Bahri/**Erdem**, M. Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 148.

⁴⁵ Yarg. 9. CD., T. 1.7.2004, E. 2004/3407, K. 2004/3587, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.3.2022).

miştir: “TCK’nun 2/2. maddesi uyarınca verilen kararın niteliği itibariyle yargılamanın yenilenmesine ilişkin olmadığı ve bu nedenle de CMUK’nun 339/4. maddesi uyarınca eski kararın iptali şeklinde hüküm tesis edilemeyeceğinin gözetilmemesi...” Ancak Yargıtay’ın aynı dairesinin önceki içtihadına çok yakın tarihte verdiği başka bir kararında ise tam tersi yönde hareket edilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi somut olayda, kanun değişikliği sonrasında hükümlünün mahkûm olduğu fiilinin yeni kanuna göre suç teşkil edip etmediğinin yargılamanın yenilenmesi suretiyle yeniden duruşma açılarak değerlendirilmesine ilişkin talebin kabul edilmemesini bozma nedeni olarak kabul etmiştir⁴⁶. Yargıtay 15. Ceza Dairesinin daha yakın tarihli başka bir kararında da Çek Kanunu’nda hükümlü lehine yapılan değişikliklerin yargılamanın yenilenmesine sebebiyet vereceğine hükmedilmiştir⁴⁷. Buna göre Yargıtay’ın, eski tarihli içtihatlarında hükümlü lehine olan kanun değişikliklerinin yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği yönünde kararlar verdiğini, daha yakın tarihli içtihatlarında ise aksi yönde belirlemeler yaptığını söylemek mümkündür⁴⁸.

Yargıtay, her ne kadar Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararlarının hükümlü lehine sonuç doğurması hâlinde bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtse de, bu değerlendirmenin yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması değil, CGTİK kapsamında açılacak bir dava ile yapılacağına hükmetmektedir⁴⁹.

⁴⁶ Yarg. 9. CD., T. 4.10.2004, E. 2004/4220, K. 2004/4926, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.3.2022).

⁴⁷ Yarg. 15. CD., T. 29.05.2013, E. 2012/8343, K. 2013/14073, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.3.2022): “suç tarihi itibariyle karşılıksız çek keşide etme suçunun düzenlendiği 3167 sK. da yeniden yapılan yargılama sonucunda verilen hüküm tarihinden sonra yapılan kanuni değişiklikler ile ve yaptırımın idari yaptırımı dönüşürülmesi karşısında, sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi zorunludur. Kabule göre de, yargılamanın yenilenmesi, sanığın lehine olarak yapıldığından yeniden verilecek hükmün önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içermeyeceği gözetilmelidir.” Karara ilişkin değerlendirme için ayrıca bkz. **Yenisey/ Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 15.

⁴⁸ Kanun değişikliğinin yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği yönündeki kararlar için bkz. Yarg. 9. CD., T. 10.12.1992, E. 1992/10401, K. 1992/10953, Yarg. 8. CD., T. 11.06.2002, E. 2002/6260, K. 2002/6846, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.3.2022): “Yargılamanın yenilenmesinin koşulları CMUK’nun 327. maddesinde tek tek belirlenmiş olup anılan maddenin 5. bendindeki ‘yeni vakıalar’ kavramının, yasa değişikliğini kapsamayacağı gözetilmeden, bu hususun yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilmesinin, madde metnine ve yasa koyucunun iradesine aykırı olacağı gözönüne alınarak, TCK’nun 312. maddesinde 4744 sayılı Kanununun 2. maddesiyle yapılan değişiklik sonucu suçun unsurları yeniden düzenlediğinden...”

⁴⁹ **Hakeri**, s. 80; **Koca/Üzülmez**, s. 178.

İçtihat değişiklikleri konusunda da Yargıtay'ın genel tutumu, bu değişikliklerin yargılamanın yenilenmesi sonucunu doğurmayacağına ilişkindir⁵⁰.

b. Muhakeme Hukuku Kurallarında Yapılan Değişikliklerin Yeni Olay Kapsamında Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi

Doktrinde bazı yazarlar, özellikle önceki hüküm verilirken kullanılan bir delili delil olmaktan çıkararak ceza muhakemesi kurallarına ilişkin kanun değişikliklerinin, yargılamanın yenilenmesi bakımından yeni olay veya delil bağlamında değerlendirilebileceğini belirtmektedir⁵¹. Buna karşılık doktrinde hâkim olan görüş, ceza muhakemesi kurallarında değişiklik yapan kanun hükümlerinin yeni olay olarak değerlendirilemeyeceğini, yeni olaylar veya delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesinin yalnızca hükmün maddi yönüne ilişkin hatalarda mümkün olduğunu belirtmektedir⁵².

Kanaatimizce ceza muhakemesi kurallarına ilişkin kanun değişikliklerinin yargılamanın yenilenmesi sebebinin oluşturması mümkün değildir. Nitekim, yukarıda da belirtildiği üzere, yeni olaylar veya delillerin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi, ancak hükmün maddi boyutuna ilişkin adli hatalarda mümkün olabilir. Doktrinde de haklı olarak işaret edildiği gibi, maddi ceza hukukuna ilişkin hükümlü lehine değişikliklerin bile yargılamanın yenilenmesi bakımından yeni olay olarak değerlendirilmeyip, TCK m. 7/2 ve CGTİK m. 98 bağlamında ele alındığı hukuki düzenlemelerin olduğu bir yargılama sisteminde, derhal uygulama ilkesinin geçerli olduğu

⁵⁰ Bkz., örneğin, “*Bu itibarla, 15.6.1949 tarih ve 1948/4 esas 1949/11 karar sayılı içtihadı birleştirme kararı da gözetildiğinde, yargısal içtihat değişiklikleri kural olarak geriye yürümeyeceğinden Daire içtihadının değişmiş olmasının, usul ve maddi hukuka ilişkin hukuka aykırılık taşımayan ilama itiraza konu olamayacağı nazara alınarak, yukarıda belirtilen karar kapsamında, içtihadı birleştirme kararı mahiyetinde dahi olsa, içtihat veya yorum değişiklikleri nedeni ile olağanüstü kanun yollarına başvurulamayacağıının kabulü gerekmektedir.*”, YCGK., T. 22.06.2021, E. 2021/27, K. 2021/297, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 27.04.2022).

⁵¹ Bkz. **Yenisey/Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 16-17: Yazarların verdiği örneğe göre, ifade almada yasak usullerin düzenlenmediği kanun döneminde bu usullerin kullanılması suretiyle sanığın ikrarı üzerine verilen bir hüküm, daha sonra yapılan kanun değişikliği ile ifade almada yasak usullerin düzenlenmesi ile beraber temelinden sarsılmış olacağından, bu durumun yeni olay olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Aynı yönde başka bir görüş için bkz. **Nişancı**, s. 129.

⁵² **Özgen**, s. 100; **Erdem/Şentürk**, s. 298-299; **Evik**, s. 102: Yazar 6526 sayılı Kanun örneğinden yola çıkarak, muhakeme kanunlarında yapılan değişikliklerin bir olay olarak değerlendirilse bile, hükmün maddi yönüne etkide bulunmadığından ve muhakemeye yeni bir olay eklenmediğinden, yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturmayacağını belirtmektedir.

ceza muhakemesi hukuku kurallarında yapılan değişikliklerin bu bağlamda değerlendirilmesi olanaklı değildir⁵³.

Yargıtay bu hususta çoğunlukla, ceza muhakemesi hukuku kurallarında yapılan değişikliklerin önceden hukuka uygun bir şekilde toplanan delilleri hukuka aykırı hâle getirmeyeceğine, dolayısıyla da bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceğine hükmetmekle birlikte⁵⁴, bazı kararlarında kanaatimizce isabetli olmayacak şekilde aksi yönde belirlemeler yapmaktadır⁵⁵.

2. Olay veya Delilin Yeni Olması

CMK m. 311/1-e hükmü uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için aranan diğer koşul, olay veya delilin “yeni” olmasıdır.

⁵³ Evik, s. 106.

⁵⁴ “Kaldı ki ceza hukukunda kabul edilen ‘suçta ve cezada kanunilik’ prensibinin bir yansıması olan ‘failin lehine yeni ceza kanunun geçmişe etkili olması’ kuralı, Ceza Yargılaması Hukukunda tatbik edilemez. Yeni Ceza Yargılaması Kanunu bireyin lehine olup olmadığına bakılmaksızın derhal uygulanır, geçmişte yapılan ve o dönemin kanununa göre geçerli olan yargı işlemleri ile tasarruflarının sıhhatini etkilemez. Aynı durumun usul yasalarının yorumuna ilişkin içtihat değişiklikleri için de geçerli olduğunda kuşku duyulmamalıdır.”, Yarg. 16. CD., T. 10.07.2020, E. 2020/4536, K. 2020/3648, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 28.04.2022); “19.12.2006 tarih ve 5560 sayılı yasanın 21. maddesi ile 5271 sayılı Yasanın 150/3. maddesinde yapılan değişiklik ile daha önce üst sınırı 5 yıl olan hapis cezasını gerektiren suçlarda sanıklar için zorunlu müdafî atanması öngörülmüş iken, yapılan değişiklik ile bu zorunluluk alt sınırı beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlandırılmış bulunmasına, yargılama yasalarının derhal uygulanması gerekmesine ve sanığın sorgusunun da 14.01.2004 tarihinde yapılmış bulunmasına göre, sanık hakkında zorunlu müdafî atanması koşulları artık ortadan kalkmıştır.”, Yarg. 3. CD., T. 24.3.2010, E. 2007/7021, K. 2010/5057, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.3.2022). Aynı doğrultuda bir Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararı için bkz. YCGK., T. 22.06.2021, E. 2021/27, K. 2021/297, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 27.04.2022).

⁵⁵ Yargıtay 5. Ceza Dairesinin onama kararı (T. 02.07.2012, E. 2011/63, K. 2012/71) ile kesinleşen bir davada bazı sanıklar hakkında hukuka uygun deliller ile mahkûmiyet kararı verilmiştir. Bu deliller arasında CMK’nın 135’inci maddesinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi koruma tedbiri ile elde edilen veriler ile 140’ıncı maddede düzenlenen teknik izleme koruma tedbirine başvurulması ile elde edilen belgeler de bulunmaktadır. Hüküm kesinleştikten sonra 6526 sayılı Kanun ile CMK’nın 135 ve 140’ıncı maddelerinde değişiklik yapılarak, bu tedbirlere başvurulmasının mümkün kılındığı katalog suçlardan TCK’nın 220’nci maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu çıkarılmıştır. Bunun üzerine ilk davada mahkûm edilen sanıklardan bazıları, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin kararı ile onanan ilk hükümdede dayanan delillerin 6526 sayılı Kanun değişikliği ile hukuka aykırı hâle geldiğini ileri sürmüş, bu sebeple yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır. Bu talep önceki davanın görüldüğü ağır ceza mahkemesi tarafından kabul edilmiş, yeniden görülen yargılama sonucunda verilen yeni hüküm de Yargıtay tarafından onanmıştır.

Yenilik, mahkemenin olay veya delili bilip bilmemesine, başka bir deyişle söz konusu olay veya delilin mahkemeye sunulup sunulmamasına ilişkindir⁵⁶. Olay veya delilin yeni sayılması için, ceza muhakemesinin devam ettiği sırada mahkemece söz konusu olay veya delilin varlığının bilinmemesi veya varlığının bilinmesine rağmen olay veya delile ulaşılmadığı için hükmün tesisinde kısmen ya da tamamen dikkate alınmamış olması gerekir⁵⁷. Mahkemeye sunulup dava dosyasına girmiş olan bir olay veya delilin mahkeme tarafından değerlendirilmemesi, o olay veya delili yeni kılmaz⁵⁸. Buna karşılık, mahkemeye bildirilen bir olay veya delilin toplanmadığı için mah-

⁵⁶ **Özgen**, s. 95; **Önder**, Yeni Vakitler ve Yeni Deliller, s. 63; **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 25; **Kunter**, İçtihat Değişmesi, s. 50; **Ünver/Hakeri**, s. 825; **Talas**, s. 133; **Erdem/Şentürk**, s. 300; **Toroslu/Feyzioğlu**, s. 453; Bu husus Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında şu şekilde açıklanmıştır: “*Delil ve olayların, yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilebilmesi için ‘yeni’ olması gerekmektedir. Hükmü veren mahkemeye bildirilmemesi sebebiyle, hükümde dikkate alınmamış olan her olay ve delil hükümlü tarafından bilinip bilinmemesi önemli olmaksızın ‘yeni’ olarak nitelendirilmektedir. Olay ya da delilin yeniliği, olayın kesin hükümden sonra meydana gelmiş olmasıyla değil, kesinleşmiş olan hükmün verilmesi sırasında değerlendirilip değerlendirilmediği ile bağlantılıdır. Kesin hükümden önce meydana gelen ancak mahkemenin bilgisine sunulmayan ya da mahkeme tarafından değerlendirilmeyen deliller ve olaylar da ‘yeni’ sayılmalıdır. Bu doğrultuda hükmü veren mahkemeye bildirilmediğinden yargılama yapılırken değerlendirilemeyen her türlü olgu ve delil de ‘yeni’ sayılmaktadır.*”, YCGK., T. 11.03.2014, E. 2012/3-909, K. 2014/121, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.03.2022).

⁵⁷ **Talas**, s. 133; **Toroslu/Feyzioğlu**, s. 453; **Şahin/Göktürk**, s. 323; **Karakurt**, s. 111. Yargılamanın yenilenmesi sonucunu doğuracak delillerin niteliği noktasında Avustralya Yüksek Mahkemesi tarafından yeni delil/taze delil ayrımı yapılmaktadır. Yüksek Mahkeme’ye göre yeni delil, yargılama sırasında mevcut bulunup ileri sürülmemiş delil iken; taze delil, yargılama sırasında mevcut bulunmayan veya mevcut bulunsaydı çeşitli sebeplerle ortaya çıkarılmayan delildir. Bkz. *Mallard v The Quenn*. 2005 HCA 68, kararın değerlendirmesi için ayrıca bkz. **Ünver/Hakeri**, s. 828. İrlanda Hukukunda da benzer bir ayırım bulunmaktadır. Bu hukuk sisteminde önceden bilinip de mahkemeye sunulmamış olaya “yeni olay”, sonradan ortaya çıkmış olaya ise “yeni ortaya çıkmış olay” denmektedir. Kanuna göre hükmünün ilk durumdan yararlanabilmesi için olayı mahkemeye neden sunmadığına ilişkin makul bir sebep sunması gerekmekte iken, ikinci durumdan yararlanması için böyle bir şart aranmamaktadır. Türk hukukunda ise böyle bir ayırma gidilmemesi, adli hataların düzeltilip maddi hakikatin ortaya çıkarılması amacının esas alınmasına dayandırılmaktadır. **Akyürek**, s. 103’ten naklen.

⁵⁸ **Şen/Yıldız/Duymaz/Aksüt/Maviş/Başer Berkün/Şahin/Ervan/Erdem**, s. 573: Yazarların da belirttiği üzere, bu gibi hâllerde, duruma göre; Yargıtay Başsavcısı itirazına, Bölge Adliye Mahkemesi Başsavcılığı itirazına, kanun yararına bozma yoluna ya da delilin değerlendirmemesi keyfilığe dayanıyor ise Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yoluna gidilmesi mümkündür.

kemece değerlendirilmemesi, o olay veya delilin yeni olmadığı anlamına gelmeyecektir⁵⁹.

Mahkeme dışındaki muhakeme süjelerinin olay veya delili bilmelerinin bir önemi bulunmamaktadır⁶⁰. Dolayısıyla olay veya delilin, ceza muhakemesi sırasında hükümlü ya da diğer kişiler tarafından bilinip bilinmediği ya da kasıtlı olarak saklanıp saklanmadığı yargılamanın yenilenmesi açısından önem arz etmez⁶¹. Nitekim bu husus sanığın sahip olduğu susma hakkının da bir gereğidir⁶². Sanık susma hakkına sahip olması sebebiyle, hiçbir durumda mahkeme ile işbirliği yapmak zorunda değildir. Dolayısıyla sanığın bildiği bir olay veya delili mahkemeye kasıtlı olarak sunmaması sebebiyle yargılamanın yenilenmesi yolunun kapatılması susma hakkı ile bağdaşmayacaktır⁶³.

Ceza muhakemesi sırasında ileri sürülmüş ancak mahkeme tarafından hükme esas kabul edilmeyip reddedilmiş ya da inandırıcı bulunmadığı için tartışılmamış olay veya deliller yeni sayılmazlar⁶⁴. Olay veya delilin ilk kez istinaf ya da temyiz aşamasında ileri sürülmesi hâlinde de, artık yeni oldu-

⁵⁹ **Ünver/Hakeri**, s. 825; **Akyürek**, s. 101; **Apaydın**, s. 270; YCGK., T. 11.3.2014, E. 2012/3-909, K. 2014/121, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.3.2022); Yargıtay'ın bir kararında, sanığın beraatine hükmedilmesini gerektirecek bilgilere sahip tanıkların olduğunu mahkemeye bildirmesine rağmen mahkemenin bu beyanı dikkate almaması hukuka aykırı bulunmuştur. Karar için bkz. Yarg. 2. CD., T. 9.12.2015, E. 2015/16931, K. 2015/22775, (<https://www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.08.2022): “Kimliğini kaybettiğini, daha önce de yargılandığını ve suçlu Veli Öztürk isimli kişinin işlediğinin ortaya çıkması ile Şereflikoçhisar Asliye Ceza Mahkemesi’nce beraatine karar verildiğini belirterek yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan hükümlü Şereflikoçhisar Asliye Ceza Mahkemesi’nde yargılandığını ilk kez ileri sürdüğü ve suç tarihinde Ankara’da olduğunu bilen tanıklar bulunduğuna ilişkin beyanı da mahkemeye değerlendirilmemiş olduğu halde yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verilmesi karşısında, itiraz merciince itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesi nedeniyle...”

⁶⁰ **Karakurt**, s. 112; **Özen**, s. 953.

⁶¹ **Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 967; **Şahin/Göktürk**, s. 323; **Akbulut**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 30.

⁶² **Akyürek**, s. 103.

⁶³ **Nişancı**, s. 125; **Akyürek**, s. 103.

⁶⁴ **Özgen**, s. 95; **Talas**, s. 134; **Centel/Zafer**, s. 967; **Şahin/Göktürk**, s. 323; **Karakurt**, s. 112; **Akbulut**, Yargılamanın Yenilenmesi, 29-30; **Kavak**, s. 221; **Akyürek**, s. 101; “Mahkemeye önceden incelenen delil, yeni delil değildir. Burada, yeni ve farklı ispata ulaşılabileceği hususunda bir iddia veya ciddi savunmalar olsa dahi, yeni delil söz edilemez. Yeni delil ve vakta, tarafların bildiği, ancak mahkeme ve/veya hakim bilmediği yeni delil ve vakialardır.”, Yarg. 6. CD., T. 10.11.2015, E. 2012/26166, K. 2015/45514, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 28.4.2022).

ğundan bahsedilemeyecektir. Nitekim burada istinaf ya da temyiz makamına sunulmuş olay veya delil hüküm kesinleşmeden önce incelenmiş olacaktır⁶⁵.

Yeni olay veya yeni delilin hüküm kesinleştikten sonra ortaya çıkması mümkündür. Ancak bu sebep uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için yeni olay veya yeni delilin mutlaka hüküm kesinleştikten sonra ortaya çıkması aranmamaktadır⁶⁶. Dolayısıyla yeni olay veya yeni delilin ne zaman ortaya çıktığının ya da ortaya çıkmasının üzerinden ne kadar bir zaman geçtiğinin bu koşulun sağlanması bakımından herhangi bir önemi bulunmamaktadır⁶⁷.

Olay veya delilin yeniliği, münhasıran mahkemeye sunulup sunulmaması ile ilgili değildir. Burada önemli olan husus, olay veya delil niteliğinde olan şeyin muhtevastaki yeniliktir⁶⁸. Örneğin bir tanık mahkeme tarafından dinlenilmiş olsa da, ceza muhakemesi sırasında hatırlayamadığı için beyanda bulunmadığı bazı hususlarda sonradan önemli açıklamalar yapacak olması yeni delil niteliğindedir. Bu durumda tanığın mahkeme ile önceden temasa geçmesi, mahkeme huzurunda ifadesini vermesi ve bu ifadenin de mahkeme tarafından değerlendirilmesi yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi için haklı bir sebep teşkil etmez⁶⁹.

Daha önce ceza muhakemesi sırasında kullanılmış delillere ilişkin sonradan meydana gelen değişikliklerin yenilik olarak değerlendirilmesinde de herhangi bir engel bulunmamaktadır⁷⁰. Örneğin, tanıklıktan çekinme hakkını kullanarak muhakeme sırasında beyanda bulunmayan kişinin, daha sonra bu hakkından feragat edip beyanda bulunması yeni delil olarak kabul edilecektir⁷¹. Benzer şekilde, mahkemeye yeni bir bilirkişi raporu sunulması da çok

⁶⁵ Nişancı, s. 124; Akyürek, s. 102; Günay, Erhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 50; Şen/Yıldız/Duymaz/Aksüt/Maviş/Başer Berkün/Şahin/Ervan/Erdem, s. 573.

⁶⁶ Karakurt, s. 111; Özen, s. 953; Kavak, s. 221; Doktrinde *Donay*, bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için, yeni olay veya yeni delilin mutlaka hüküm kesinleştikten sonra ortaya çıkması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. *Donay*, Süheyl: Ceza Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 452.

⁶⁷ Erem, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 26; Ünver/Hakeri, s. 825; Karakurt, s. 111; Günay, s. 46.

⁶⁸ Özgen, s. 96; Ünver/Hakeri, s. 825-826.

⁶⁹ Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 63; Akbulut, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 30.

⁷⁰ Özgen, s. 95; Talas, s. 134; Karakurt, s. 112.

⁷¹ Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 63; Talas, s. 134; Akbulut, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 30.

sınırlı hâllerde yeni delil olarak değerlendirilebilir⁷². Bunun için aradan geçen zaman zarfında önceki bilirkişi raporlarında kullanılmayan yeni bilimsel gelişmelerin yaşanmış olması ve mahkemenin bu gelişmeleri yargılamanın yenilenmesi talebi açısından kabule değer görmesi gerekir⁷³. Ayrıca, ilk yargılamada raporundan faydalanılan bilirkişinin bilgisinin yetersiz olduğu, bilirkişinin gözünden kaçan önemli hususların olduğu⁷⁴ veya birden fazla rapor arasında çelişkinin bulunduğu ileri sürülüp de, sonraki bilirkişi raporunda yapılan tespitlerin önceki raporları temelinden sarsması hâlinde de yeni delilin varlığından bahsedilebilir⁷⁵. Bunların dışında, sonraki bilirkişi raporunun, kusur oranlarını önceki rapora göre farklı belirlediğinden bahisle, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi bakımından yeni delil olarak kabulü mümkün değildir⁷⁶. Nitekim kusur oranlarının belirlenmesi esasen hâkimin görevidir.

⁷² Doktrinde bazı yazarlar bilirkişi raporunun bir delil değil, delil değerlendirme vasıtası olduğunu belirtmektedir. Bilirkişi raporunun delil değerlendirme vasıtası olarak kabul edilmesi hâlinde, sonradan sunulan ve esaslı değişiklik içeren bilirkişi raporunun yeni delil olarak kabulü mümkün olmayacaktır. Ancak sonraki raporun yeni olay olarak kabul edilip yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla bilirkişi raporunun delil mi yoksa delil değerlendirme vasıtası mı olduğuna ilişkin tartışmalar, bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi bakımından pratik bir sonuç doğurmamaktadır. Bilirkişi raporunu delil değerlendirme vasıtası olarak kabul eden görüş için bkz. **Şahin/Göktürk**, s. 75; **Yenisey/Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 242.

⁷³ **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 67-68; **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 27; **Yenisey/Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 14; Örneğin meşru savunmada bulunduğu iddiasını ceza muhakemesi sırasında ispat edemeyen sanığın, sonradan ortaya çıkan makine yardımıyla savunmasını doğrulayan görüntülerin ortaya çıktığını tespit eden bilirkişi raporu yeni delil olarak kabul edilebilir. Örnek için bkz. **Karakurt**, s. 112.

⁷⁴ **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 65.

⁷⁵ Bkz. **Yenisey/Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 14; “Yargılamanın yenilenmesi için kanunda sayılan nedenlerden birisinin gerçekleşmesinin ve hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol olmamasının gerekmesi hususları birlikte değerlendirildiğinde; Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü uzmanlık raporunda suçla ilgili belge üzerinde ‘ANKARA’, ‘şubeniz nezdindeki’, ‘23.000’ ve ‘yirmiiçbin’ ibarelerine ait fulaj izleri bulunduğu dair herhangi bir tespit söz konusu olmadığı, Ulusal Kriminal Büro ile Adli Tıp Kurumu raporlarının yalnız başına veya daha önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sonuca etkili olacak yeni olay veya delil niteliğinde olmadıkları ve dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi şartlarının gerçekleşmediği ancak temyiz incelemesi sonucu onanarak kesinleşen hükümler yönüyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının sanık lehine itiraz yoluna gitmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir.”, YCGK., T. 8.7.2021, E. 2015/11-198, K. 2021/359, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.03.2022).

⁷⁶ Yarg. 12. CD., T. 23.11.2021, E. 2021/3009, 2021/8193, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 31.3.2022).

Ceza muhakemesi sırasında isnat edilen suçta işlediğine yönelik ikrarda bulunan sanığın, hüküm giydikten sonra ikrarını geri alması da yeni delil olarak değerlendirilebilir. Ancak bu geri almanın makul ve kabul edilebilir bir gerekçeye dayanması gerekir. Ayrıca Yargıtay'ın sanık ikrarının mahkûmiyet için tek başına yeterli olmayacağına ilişkin içtihadına⁷⁷ karşılık, ikrarın geri alınmasının yargılamanın yenilenmesine sebebiyet vermesi için, yeni delilin dava dosyasındaki diğer olay veya delillerle desteklemesi gerekmektedir⁷⁸. Aynı husus mahkemede beyanda bulunan diğer kişilerin beyanlarını geri almaları hâlinde de geçerlidir⁷⁹. Buna karşılık hüküm kesinleştikten sonra, örneğin takibi şikayete bağlı bir suçtan mahkûmiyetin varlığı hâlinde

⁷⁷ “Hukuka aykırı yolla yapılan arama sonucu elde edilen delil yok sayıldığından maddi konusu (hint kenevirleri) ele geçmeyen olayımızda makul şüphe ile de desteklenmeyen mücerret ikrar sanığın mahkûmiyetine yeterli değildir.”, YCGK., T. 29.11.2005, E. 2005/7-144, 2005/150, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 05.03.2022); “4.5.2006 tarihli kolluk tarafından müdafii huzurunda alınan savunmalarında sanıkların, ... ilçesinde yakın zamanlarda meydana gelip de kolluk tarafından kendilerine okunan tüm oto teybi hırsızlığına dair eylemlerde, ‘eylemlerini gece saat 01.00-05.00 arasında gerçekleştirdikleri, araçların kapılarını tornavida veya meyve bıçağı ile açtıkları, aradan zaman geçmesi, havanın karanlık olması ve ...’yi bilmemeleri sebebiyle hırsızlık yaptıkları adresleri, araç modellerini ve suçta konu teyplerin özelliklerini hatırlamadıkları’ şeklinde genel bir ikrarda buldukları, beyanlarında, atılı suçun şahsileştirilmesini sağlayacak her hangi bir ayrıntı ileri sürmedikleri gibi devamında sanıklara yer gösterme işlemi de yapılmadığından, sırf 4.5.2006 tarihli ...’de meydana gelen çoğu oto teybi hırsızlığı eylemlerine dair soyut ikrardan, müştekiye ait oto teybinin sanıklar tarafından çalındığı sonucuna ulaşamayacağı, bu anlamda, soyut ikrar ile hırsızlık eyleminin ilişkilendirilemediği, sanıkların yargılama aşamasında, suçta inkar etmeleri hususu da dikkate alındığında, yüklenen suçta işlediklerini gösterir, hukuka uygun, kuşkudan uzak, kesin, yeterli ve inandırıcı kanıtlar bulunmadığı gözetilmeden ‘şüpheden sanık yararlanır’ evrensel ceza hukuku ilkesi uyarınca atılı hırsızlık suçunun sanıklar tarafından işlendiğinin sabit olmaması sebebiyle beraatleri yerine yazılı biçimde mahkûmiyetlerine karar verilmesi...”, Yarg. 17. CD., T. 03.05.2016, E. 2015/13365, K. 2016/6633, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 05.03.2022).

⁷⁸ **Akyürek**, s. 107.

⁷⁹ Doktrinde *Yenisey/Nuhoğlu* bu gibi durumların yeni delil olarak değil ve fakat yeni olay olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir. Bkz. **Yenisey/Nuhoğlu**, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 18; CMK'nın 314'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, sanığın beraat ettikten sonra hâkim önünde güvenilebilir bir ikrarda bulunması da yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmiştir. Ancak buradaki yenileme, sanığın lehine değil aleyhinedir. Nitekim bu hâlde, ilk yargılamada beraat eden sanık daha sonra hâkim önünde bir ikrarda bulunmakta, bu ikrar ise sanık aleyhine yargılamanın yenilenmesine dayanak oluşturmaktadır. Beraat sonrası ikrar sebebiyle yargılamanın yenilenmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Özyüksel**, Özgün: “Beraat Sonrası İkrar (CMK m. 314/1-c)”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2021, s. 17-32; **Birtek**, Fatih: Ceza Muhakemesinde İkrar, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018, s. 282-289.

şikayetten vazgeçilmesi gibi durumlar yeni olay veya yeni delil olarak değerlendirilemez⁸⁰.

Doktrinde olay veya delilin yeniliği hususunda şüphenin bulunduğu hâllerde şüpheden sanık yararlanır ilkesinin geçerli olmayacağı haklı olarak belirtilmektedir⁸¹. Nitekim bu ilke, hükmün kurulması sırasında isnat üzerindeki var olan şüphenin sanık lehine yorumlanmasını ifade eder⁸². Burada ise yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için aranan bir dava şartının varlığı meselesi çözülmektedir. Dolayısıyla burada şüphe, istisnai bir özellik taşıyan yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi lehine değil, hukuki güvenlik ilkesi bakımından önem arz eden kesin hükmün geçerliliği lehine yorumlanmalıdır⁸³.

3. Olay veya Delilin Önemli Olması

Bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi için, yeni olay ve yeni delillerin yalnız başına ya da önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında, sanığın beraatini veya daha az ceza almasını gerektiren kanun hükmünün uygulanarak mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu iki nedenden birisinin bulunmaması hâlinde, verilen hükmün adaletli ve hakkaniyetli olmadığına ilişkin toplum nezdinde ciddi bir tepkinin oluşması durumunda dahi yargılamanın yenilenmesi yoluna gitmek mümkün olmayacaktır⁸⁴.

Doktrinde ve uygulamada “önemlilik”⁸⁵ olarak belirtilen bu koşulun amacı, uyuşmazlıkların gereksiz yere gündeme getirilmesi suretiyle hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olan mahkemelerin verdiği kesin hükümlere duyulan itimadın azalmasını önlemektir⁸⁶. Bu koşulun öngörülmesiyle mah-

⁸⁰ **Karakurt**, s. 112.

⁸¹ **Özgen**, s. 96; **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 64; **Talas**, s. 135; **Nişancı**, s. 126; **Akyürek**, s. 104.

⁸² **Özbek**, V. **Özer/Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 78; **Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, M. Ruhan/**Sırma Gezer**, Özge/**F. Saygılar Kurt**, Yasemin/**Alan Akcan**, Esra/**Erden Tütüncü**, Efser/**Özaydın**, Özdem/**Altınok Villemin**, Derya/**Tok**, Mehmet Can: Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 90.

⁸³ **Talas**, s. 135; **Akyürek**, s. 104.

⁸⁴ **Özgen**, s. 98; **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 27; **Karakurt**, s. 113.

⁸⁵ **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 68; Bir Yargıtay kararında önemlilik unsuru şu şekilde açıklanmıştır: “Önceki hükmü değiştirmeye mahkemeyi yönlendirebilecek ciddiyette bulunması gerekir.”, Yarg. 1. CD., T. 10.10.1994, E. 1994/3258, K. 1994/3185, (<https://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 06.04.2022).

⁸⁶ **Karakurt**, s. 113; **Akyürek**, s. 110.

kemelerin iş yükünde bir artışa sebebiyet verilmesi ihtimali de ortadan kaldırılmak istenmiştir⁸⁷.

Burada önemlilikten maksat, olay veya delilin, kesin hükmün maddi tespitlerini temelinden sarsacak nitelikte olmasıdır⁸⁸. Yeni olaylar veya yeni deliller tek başına önemli olmasalar da ceza muhakemesi sırasında tartışılan diğer delillerle birlikte değerlendirildiğinde önemli nitelik taşıyor ise, bu durum yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması için yeterlidir. Diğer delillerden kasıt sadece gerekçeli kararda yer verilen deliller değil, dava dosyası içinde bulunan tüm delillerdir⁸⁹.

Yeni olay veya yeni delilin önemli olup olmadığının tespitini yapacak makam, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulan mahkemedir⁹⁰. Doktrinde de belirtildiği üzere, bu inceleme yapılırken yeni olay veya yeni delilin, hükümlünün beraatine hükmedilmesine ya da hükümlü hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün uygulanmasını gerektirdiğine yönelik mahkemede yeterli bir şüphenin oluşması kâfi kabul edilmeli, kesin ispat aranmamalıdır⁹¹. Zira, kesin ispatın aranması hâlinde yargılamanın yenilenmesi talebini kabul eden mahkeme, aynı zamanda bu yöndeki kararını da ortaya koymuş olacağından, ihsası reyde bulunma yasağı ihlal edilmiş olacaktır⁹².

Bu koşulun gerçekleşmesi ilk olarak yeni olay veya yeni delilin beraat kararı verilmesini gerektirecek nitelikte olması durumunda mümkündür. Sanık hakkında beraat kararı verilmesini gerektiren sebepler CMK'nın 223'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması şeklinde sınırlı sayıda belirtilmiştir. Kanun'da her ne kadar

⁸⁷ **Karakurt**, s. 113.

⁸⁸ **Özgen**, s. 101; **Önder**, Yeni Vakıtlar ve Yeni Deliller, s. 69; **Erdem/Şentürk**, s. 301-302.

⁸⁹ **Önder**, Yeni Vakıtlar ve Yeni Deliller, s. 69-70; **Talas**, s. 140.

⁹⁰ **Özgen**, s. 101; **Gözübüyük**, s. 543; **Talas**, s. 140; **Akyürek**, s. 101; **Özen**, s. 953.

⁹¹ **Özgen**, s. 96; **Karakurt**, s. 115; **Nişancı**, s. 132-133; **Akyürek**, s. 113.

⁹² **Karakurt**, s. 115: Yazara göre, CMK'nın 311'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde, "...sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkum edilmesini gerektirecek nitelikte olursa" ifadesi ile yer verilen hükümde "gerektirecek" kelimesinin kullanılması ile kanun koyucunun da bu hususta kesin ispat aramadığı anlaşılmaktadır.

beraat kavramına yer verilse de doktrinin çoğunluğu tarafından ilk durumun varlığı için beraat kavramının geniş anlamda yorumlanması gerektiği belirtilmektedir⁹³. Dolayısıyla, bu koşulun gerçekleşmesi bakımından hükümlü hakkında yalnızca CMK'nın 223'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen sebeplerden biri uyarınca beraat kararı verilecek olması şart olmayıp, devletin cezalandırma hakkının ortadan kalktığı her türlü durumun gerçekleştiğine ilişkin yeni olay veya yeni delilin ortaya çıkması yeterli kabul edilmelidir⁹⁴. Düşme kararı verilmesini gerektiren, zamanasımı süresi dolduktan sonra hükümlü hakkında mahkûmiyet kararı verildiğine ilişkin yeni olay veya yeni delilin ortaya çıkması bu duruma örnek olarak gösterilebilir⁹⁵. Benzer şekilde hükümlü hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi sonucunu doğuran etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek yeni olay veya yeni delilin ortaya çıkması durumunda da bu şart gerçekleşmiş olacaktır.

Bu koşulun gerçekleşebileceği diğer durum, yeni olay veya yeni delilin sanık hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün uygulanmasını sağlayacak nitelikte olmasıdır. Burada yeni olay veya yeni delil kesin hüküm kurulurken göz önünde bulundurulmuş kanun hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığını, daha az ceza verilmesini gerektiren başka ya da aynı kanunun farklı hükümlerinin uygulanması gerektiğini gösterecek nitelikte olmalıdır. Her şeyden önce daha az cezayı gerektiren "*kanun hükmü*", mutlaka farklı kanun maddelerinin uygulanması gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Aynı madde içerisinde bulunan fıkra ya da bentler farklı hüküm olarak değerlendirilmelidir⁹⁶. Nitekim önemli olan husus kanun hükümlerinin düzenlendiği yer değil, muhtevasıdır⁹⁷. Ayrıca, yeni olay veya yeni delilin kesin hükümden daha az ceza verilmesini gerektiren başka bir suçun oluştuğunu ortaya koyması mümkün olmakla beraber, bu sonuç zorunlu değildir⁹⁸.

⁹³ Özgen, s. 102; Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 71; Kunter, İçtihat Değişmesi, s. 51; Centel/Zafer, s. 967; Karakurt, s. 113; Talas, s. 141.

⁹⁴ Özgen, s. 102; Ünver/Hakeri, s. 825; Talas, s. 141; Kavak, s. 221.

⁹⁵ Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 61; Talas, s. 141; Karakurt, s. 113; Apaydın, s. 271.

⁹⁶ Özgen, s. 103; Talas, s. 141.

⁹⁷ Karakurt, s. 114.

⁹⁸ Karakurt, s. 114; Nişancı, s. 132; Kunter, İçtihat Değişmesi, s. 53-54: Bu koşul 1412 sayılı CMUK'ta yeni vakıa veya delilin ortaya çıkması sebebiyle yargılamanın yenilenmesinin düzenlendiği hükümde de yer almaktaydı. Bu kanun döneminde doktrinde Kunter önceleri, hükümlü hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün, mutlaka daha az cezayı gerektiren başka bir suç tipini düzenleyen hüküm şeklinde

Kesin hükümde dayanan hükümün hâkimin takdirine bırakılmamış bir norm olması gerekmektedir. Aksi durumda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez⁹⁹. Örneğin, karşılıklı hakaretin varlığı hâlinde sanık hakkında TCK'nın 129'uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ceza verilmesi durumunda, kesin hükümdekinden daha az ceza verilmesi sonucunu doğuracak yeni olay veya yeni delilin ortaya çıktığından bahisle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyecektir¹⁰⁰. Nitekim burada uygulanan hüküm hâkimin takdirine bırakılmıştır. İndirimli ceza verme ya da hiç ceza vermeme baştan beri hâkimin takdirindedir.

Daha az ceza verilmesini gerektiren hükümün uygulanması durumunda mutlaka cezanın azalma ihtimali bulunmalıdır¹⁰¹. Aksi durumda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez. Bu belirleme yapılırken her iki kanun hükmünün öngördüğü ceza türü ve miktarına bakılmalıdır. Her iki kanun hükmü de hapis cezası ya da adli para cezası gibi aynı tür ceza öngörmüş ise, cezanın miktarı belirleyici olacaktır. Cezanın miktarına göre yapılacak belirlemede ise hapis veya adli para cezasının alt sınırına bakılmalıdır. Zira yalnızca yeni olay veya yeni delilin uygulanmasını gerektirdiği kanun hükmünün alt sınırının kesin hükümde dayanan kanun hükmünün alt sınırından daha az olması durumunda cezanın azalma imkânı vardır¹⁰². Ancak burada da aynı hükümde yer alan ve hâkimin takdirine göre uygulanma kabiliyetini haiz artırım ya da indirim sebepleri dikkate alınmayacaktır¹⁰³.

Sanık hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün uygulanması sonucunu doğuracak yeni olay veya yeni delil, kesin hükümde uygulanmaması gereken bir ağırlaştırıcı nedenin uygulandığını gösterir mahiyette olabilir¹⁰⁴. Sanık hakkında gebe olduğu bilinen bir kadına karşı kasten öldürme suçunu işlediğinden bahisle TCK'nın 82'nci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendindeki nitelikli hâl uygulandıktan sonra, kadının gebe olmadığına anlaşılması hâli bu duruma örnek olarak verilebilir. Nitekim artık burada sanık hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren suçun temel şeklinin düzenlendiği TCK'nın 81'inci maddesi uygulanacaktır. Yeni olay veya

anlaşılması gerektiğini ifade etmekten, sonraları bu görüşünü değiştirerek doktrindeki hâkim görüşüne katılmıştır.

⁹⁹ **Özgen**, s. 103; **Erem**, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 27; **Ünver/Hakeri**, s. 825; **Akyürek**, s. 112.

¹⁰⁰ Örnek için bkz. **Talas**, s. 142.

¹⁰¹ **Özgen**, s. 103-104; **Talas**, s. 141; **Karakurt**, s. 114.

¹⁰² **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 73; **Karakurt**, s. 114; **Akyürek**, s. 114.

¹⁰³ **Önder**, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 73-74; **Akyürek**, s. 114.

¹⁰⁴ **Karakurt**, s. 114.

yeni delil, kesin hükümde uygulanması gereken bir hafifletici nedenin uygulanmadığını gösterir mahiyette de olabilir. Yağma suçundan mahkûm edilen bir kimseye, suçun işlenmesi ile elde edilen malın değerinin az olduğunun yeni olay veya yeni delil ile anlaşılması hâlinde, TCK'nın 150'nci maddesinin ikinci fıkrasındaki hükmün uygulanması suretiyle daha az ceza verilmesi ihtimalinin bulunması bu duruma örnek olarak gösterilebilir¹⁰⁵. Kesin hükümde sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması, ancak yeni olay veya yeni delilin tekerrür hükümlerinin uygulanmamasını gerektirir nitelikte olması hâli de bu kapsamda örnek olarak gösterilebilir¹⁰⁶.

Yeni olay veya yeni delil, var olan ancak kesin hükmün kurulması sırasında dikkate alınmayan bir kanun hükmünün uygulanması suretiyle sanığın daha az ceza almasını gerektirecek nitelikte de olabilir¹⁰⁷. Sanığın işlediği suçun teşebbüs aşamasında kaldığını gösteren yeni olay veya yeni delillerin ortaya çıkması bu duruma örnek olarak gösterilebilir¹⁰⁸. Benzer şekilde, sanığın aynı mağdura karşı işlediği birden fazla suçu *bir suç işleme kararının icrası kapsamında* gerçekleştirdiğini ortaya koyan ve sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması sonucunu doğuracak yeni olay veya yeni delillerin ortaya çıkması durumunda da yargılamanın yenilenmesi yoluna gitmek mümkün olacaktır.

Bu belirlemelerin Türk Ceza Hukuku sisteminde kabul edilen iki yaptırım türünden biri olan güvenlik tedbirleri bakımından da geçerli olduğunu belirtmek gerekmektedir¹⁰⁹. Dolayısıyla, kesin hükümde bir güvenlik tedbirine hükmedilmiş, ancak ortaya çıkan yeni olaylar veya yeni delillerden sonra bu tedbire hükmedilmemesinin ya da daha hafif bir güvenlik tedbirine hükmedilmesinin gerektiği anlaşılırsa, bu durumda da yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir.

¹⁰⁵ Bununla birlikte doktrinde Önder tarafından, yeni olay veya yeni delilin, aynı suçun daha az ceza verilmesini gerektiren temel ya da nitelikli hâlinin uygulanmasını gerektirir nitelikte olduğundan bahisle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceği savunulmaktadır. Yazar görüşünü, bu durumda suç vasfının değişmemesine dayandırmaktadır. Bu görüşe katılmamaktayız. Nitekim yukarıda da belirtildiği gibi, yeni olay veya yeni delilin sanık hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün uygulanmasını gerektirdiği durumlarda, kastedilen "*kanun hükmü*"nün mutlaka kanunun farklı maddeleri şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Nitekim burada önemli olan husus sonradan uygulanacak kanun hükmünün nerede düzenlendiği değil, muhtevasıdır. Yazarın bu görüşü için bkz. Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 73.

¹⁰⁶ Önder, Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller, s. 73-74.

¹⁰⁷ Karakurt, s. 115.

¹⁰⁸ Talas, s. 141; Akyürek, s. 106.

¹⁰⁹ Erem, Muhakemenin Yenilenmesi, s. 26-27.

SONUÇ

Ceza muhakemesi hukukunda hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya çıkması, CMK'nın 311'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde düzenlenmiştir. Bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin üç koşulu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, olay veya delilin varlığıdır. Söz konusu olay veya delil kesin hükümdeki maddi hatalara ilişkin olmalıdır. Hükümün hukuki yönüne etki eden, kanun ve içtihat değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi bakımından yeni olay kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Benzer şekilde, derhal uygulama ilkesinin geçerli olduğu ceza muhakemesi hukuku kurallarına ilişkin kanun değişikliklerinin de olay veya delil kapsamında değerlendirilmesi olanaklı değildir.

Bu sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin diğer koşulu, olay veya delilin yeni olmasıdır. Burada yenilik olay veya delilin mahkemeye sunulması bakımından aranacaktır. Muhakemenin diğer süjelerinin olay veya delili bilmesi önemli değildir. Mahkemeye sunulmuş ancak ciddi bulunmadığı için değerlendirilmemiş olay veya deliller yeni sayılmayacaktır. Ancak olay veya delilin yeni olması, tek başına mahkemeye sunulması ile ilgili de değildir. Burada mühim olan husus olay veya delilin muhtevastındaki yeniliktir. Bir olay veya delil önceden mahkemeye sunulmuş olmakla birlikte, olay veya delilin aydınlatılmayan ya da eksik yanlarının olduğunun sonradan anlaşılması hâlinde yenilikten bahsedilebilecektir.

CMK m. 311/1-e uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesinin son koşulu ise, olay veya delilin önemli olmasıdır. Önemli olmaktan maksat, olay veya delilin, tek başına ya da diğer delillerle birlikte değerlendirildiklerinde hükümlü hakkında beraat kararı verilmesini veya daha az ceza almasını sağlayacak kanun hükmünün uygulanmasını gerektirecek nitelikte olmasıdır. Devletin cezalandırma yetkisinin ortadan kalktığı tüm durumlar beraat kavramı içinde değerlendirilmelidir. Hükümlünün daha az ceza almasını sağlayacak kanun hükmünün uygulanması bakımından da yeni yargılama sonucunda mutlaka cezanın azalma ihtimali bulunmalıdır. Bu sebeple, kesin hükümde dayanılan kanun maddesi ile yeni yargılamada uygulanacak kanun maddelerinin öngördüğü cezaların alt sınırı aynı ise yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez. Sonradan uygulanacak kanun maddesinde öngörülen cezanın alt sınırı, kesin hükümde dayanılan kanun maddesinde öngörülen cezanın alt sınırından daha az olmalıdır. Zira yalnızca bu durumda cezanın azalma ihtimali bulunmaktadır.

Suç karşılığında öngörülen yaptırımın güvenlik tedbiri olması durumunda da cezanın azalması ihtimalinden bahsedilebilmesi mümkündür. Ancak hâkimin takdir yetkisine bırakılan kanun hükümlerinin uygulanmadığından bahisle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Tüm bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin değerlendirmesini yapacak makam, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan mahkemedir. Yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilebilmesi için, yeni olay veya delilin, hükümlünün beraatine hükmedilmesini ya da hükümlü hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren kanun hükmünün uygulanmasını gerektirip gerektirmediği hususunda mahkemece kesin ispat aranmayacak, yeterli şüphe talebin kabulü için kâfi olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut**, Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Akbulut**, İlhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Akyürek**, Güçlü: Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Apaydın**, Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen Olan İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Bakım**, Sevi: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 919-951.
- Birtek**, Fatih: Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- Birtek**, Fatih: Ceza Muhakemesinde İkrar, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Donay**, Süheyl: Ceza Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Erdem**, Mustafa Ruhan/**Şentürk**, Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Erem**, Faruk: Ceza Usulü Hukuku, 5. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.
- Erem**, Faruk: “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 1962, s. 3-48.
- Evik**, Ali Hakan: “Somut Bir Olaydan Hareketle Yargılamanın Yenilenmesi Müessesesine Yönelik Bir Değerlendirme”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2015, s. 99-113.
- Gözübüyük**, Abdullah Pulat: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi Cilt 3. 1. Baskı, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996.
- Günay**, Erhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015.

- Hakeri**, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- Karakurt**, Ahu: Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.
- Kavak**, Aydoğan Alper: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 16, S. 16, 2011, s. 209-239.
- Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Kunter**, Nurullah: “Hukuki Hatayı Gidermek İçin Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi Sorunu”, Yargıtay Dergisi, Cilt 13, Sayı 3, 1987, s. 201-208.
- Kunter**, Nurullah: “İçtihat Değişmesi Nedeniyle Ceza Muhakemesinin Yenilenebilmesi Sorunu”, Yargıtay Dergisi, Cilt 14, Sayı 1-2, 1988, s. 42-64.
- Kunter**, Nurullah: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1981.
- Nişancı**, Dilaver: Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- Önder**, Ayhan: “Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller Sebebiyle Muhakemenin İadesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 31, Sayı 1-4, 1966, s. 55-79.
- Önder**, Ayhan: “Muhakemenin İadesinde Reform”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 38, Sayı 1-4, 1973, s. 59-114.
- Özbek**, V. Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Özen**, Mustafa: Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- Özgen**, Eralp: Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, 1. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1968.
- Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, M. Ruhan/**Sırma Gezer**, Özge/**F. Saygılar Kırt**, Yasemin/**Alan Akcan**, Esra/**Erden Tütüncü**, Efser/**Özaydın**, Özdem/**Altınok Villemin**, Derya/**Tok**, Mehmet Can: Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Öztürk**, Bahri/**Erdem**, M. Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

- Özyüksel**, Özgün: “Beraat Sonrası İkrar (CMK m. 314/1-c)”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2021, s. 17-32.
- Soyaslan**, Doğan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Şahin**, Cumhuriyet/**Göktürk**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku II, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Şen**, Ersan: Yorumluyorum -XXVI-, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Şen**, Ersan/**Yıldız**, Ali Kemal/**Duymaz**, Erkan/**Aksüt**, Ertekin/**Maviş**, Mert/**Başer Berkün**, Beyza/**Şahin**, Buğra/**Ervan**, Mehmet Vedat/**Erdem**, Erkam: Ceza Avukatının Başvuru Kitabı, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Talas**, Serdar: “Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi”, İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.
- Toroslu**, Nevzat/**Feyzioğlu**, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.
- Ünver**, Yener/**Hakeri**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Yavuz**, Hakan: “Türk Ceza Hukukunda Dava Zamaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları İle İlişkisi”, Adalet Dergisi, Sayı 66, 2021, s. 497-542.
- Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe: “Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 123-124, 2014, s. 7-35.
- Yurtcan**, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.